

Tartalomjegyzék:

A bevezető előtt: útmutató a könyvhöz.....	14
Bevezető.....	15
1. A komondor története – másképp	21
1.1. Pásztorkutya vagy juhászkutya?.....	21
1.2. Mit jelent a komondor szó, mit neveztek egykor komondornak?.....	24
1.3. Mire használták a kuvasz kifejezést?	30
1.3.1. A kuvasz szó eredete és szótári jelentése	31
1.3.2. Kuvasz az irodalomban.....	31
1.3.3. Kuvasz a legkorábbi „szakmai” leírásokban, ábrázolásokon	36
1.3.4. Következtetés	45
1.4. Hogyan lett a simafejű komondorból kuvasz?	47
1.4.1. A nagy névvita	47
1.4.2. A konszenzus.....	67
1.5. Mi lett az egykori kuvaszokkal?	68
1.6. Köztudatba épült téves elméletek.....	76
1.6.1. Az ősi fajtatisztaság hamis mítosza	76
1.6.2. A „honfoglaló kuvasz” és a „kun komondor” meséje	113
1.6.3. Mátyás király kedvenc fajtája	122
1.6.4. A kuvasz eredetileg nem is pásztorkutya?.....	123
1.6.5. Vagy piros, vagy nem tűzoltóautó.....	127
1.6.6. Klimatizált vértet	145
1.6.7. Dogmává lett tévedések	165
1.7. Újragondolt származáselmélet	167
1.7.1. A származási hely kérdése	167
1.7.2. Ősi fajták?	174
2. A modern fajtatenyésztés „sikertörténete”	180
2.1. Központban a küllem és az egészség.....	180

2.1.1.	A „modern” fajtatenyésztés kialakulása	180
2.1.2.	A fetiszizált homogenitás.....	182
2.1.3.	Hibás ráindulás	189
2.2.	A körülményrendszer formáló ereje.....	190
2.2.1.	A „pásztorkutyaság” rendkívüli nehézsége és összetettsége ...	190
2.2.2.	Az eredeti szelekció hiányának eredménye	211
2.3.	Fejre állt értékrend	212
2.3.1.	Alkoholmentes pálinka	212
2.3.2.	A hamis látszat kultusza	216
2.3.3.	Intelligens és kevésbé intelligens szelekció	226
2.3.4.	Színházba illő tragikomikus félreértés	232
2.4.	„A kutyák királya, a királyok kutyája”	245
2.4.1.	Honnan indult a modern komondortenyésztés?.....	245
2.4.2.	A király ruhája.....	248
2.4.3.	Megnéztük a király ruháját···	254
2.4.4.	···és kimondtuk, hogy meztelen a király···	262
2.5.	Sorsszerűség?.....	266
2.5.1.	Az utolsó előtti esély	266
2.5.2.	Az utolsó esély	279
2.5.3.	Még egy „utolsó utáni” esély	281
2.6.	Egyirányú zsákutca	282
2.6.1.	Rendszerszintű problémák	282
2.6.2.	Végállomás	289
2.6.3.	Kínos tények.....	291
3.	Hogyan tovább?.....	295
3.1.	A tenyésztési irány meghatározása.....	295
3.1.1.	„Tovább a lenini úton”	295
3.1.2.	Kritikus helyzetben kritikus döntés.....	296
3.1.3.	Mi szükség van pásztorkutyákra?	300

3.2. A megújulás alapelvei	316
3.2.1. Reális célok	316
3.2.2. Amin mindenképpen változtatni kell	318
3.2.3. A kihelyezések alapvető szükségessége	319
3.2.4. Standardmódosítás és ésszerű értékelési rendszer	322
3.2.5. A kikerülhetetlen genetikai frissítés	323
3.2.6. A tenyészszelemlére javasolt viselkedési teszt módszertana	339
3.3. Ajánlott tenyésztési program.....	381
3.3.1. Tenyészszelemlé.....	381
3.3.2. Minősítési rendszer.....	390
3.3.3. Fajtarehabilitációs kihelyezési program.....	392
3.3.4. A kihelyezési programban rejlő egyéb lehetőségek.....	395
3.3.5. Internetes, nyilvános adatbázis létrehozása.....	397
3.3.6. A valóban jó egyedek elismerése	397
4. Záró gondolatok	398
4.1. Elengedhetetlen állami felelősségvállalás	398
4.2. Az összefogás szükségessége.....	400
4.3. Társadalmi kórkép.....	401
Köszönetnyilvánítás	403
Melléletek	405
I. sz. melléklet: A kuvasz múltját túlmisztifikáló forrásmegjelölést nem alkalmazó írások	405
II. sz. melléklet: Vinnai András „Gondolatébresztő” írásai, és az arra írt válaszom.....	407
III. sz. melléklet: HKK nyilatkozat, és MKE válaszközlemény.....	425
IV. sz. melléklet: Az MKE által javasolt Standard módosítás (2016)	429
V. Színes képmelléklet	441

2.3.4. Színházba illő tragikomikus félreértés

Egy férfi felkeresi „kezelőorvosát” és jelentőségteljes hangnemben kéri, hogy négy szemközt beszélhessenek. Miután az asszisztens kiment, a következőkkel fordul az orvoshoz:

- Nézze Doktor Úr! Sok-sok vívódás után egy rendkívül súlyos döntést hoztam. Kérem, hogy ne kérdezzen semmit, és ne is akarjon lebeszélni arról, amivel önhöz fordulok!
- Miről lenne szó?
- Kérem, heréljen ki!
- ???
- Jól hallotta!
- Na de...
- Kérem, ne mondjon semmit, ne is próbáljon lebeszélni! A döntést meghoztam, amit mondtam, megmondtam.

Az orvos értetlenkedve ugyan, de tiszteletben tartja a kérést... A sikeres műtét után a zárójelentés kiadása során azért csak rákérdez:

- Most, hogy már sikeresen túlvagyunk a beavatkozáson, annyit azért elárul, hogy mégis miért volt erre szükség?

A férfi elégedetten közelebb lép az orvoshoz, és bizalmas gesztusokkal azt mondja:

- Tudja Doktor Úr, egy izraelita lányt készülök feleségül venni, és náluk van egy ilyen ősi hagyomány, hogy a fiúk, férfiak...

Az orvos a fejéhez kapva felkiált:

- De uram, az nem herélés, hanem metélés..., körülmetélés!
- Ja, tényleg, ez a pontosabb kifejezés...

A komondor standard, és a standard szövegébe ágyazott hivatalos magyarázat (eltérő betűtípussal) a faroktartással kapcsolatban így fogalmaz:

„FAROK:

Alacsonyán tűzött, határozottan lógó, vége a vízszinteshez közelítő enyhe görbületet mutat. Izgalmi állapotban legfeljebb a hátvonal magasságáig emeli. Kívánatos a csánkig érő farok.

Kívánatos a csánkig érő farok, ami akár 1-2 cm-rel túlérhet. A csánk fölött 2-3 cm-nél rövidebb farok kizáró hiba. A komondor faroktartás bírálatánál a farok emelése addig a szintig engedélyezett, míg teljes terjedelmével hátvonala fölé nem emeli. E hátvonal feletti faroktartás akár kunkorodva vagy zászlósan áll nem kívánatos, esztétikailag elrontja a kutya összképét. Nem kívánatos az az állapot sem ha

a komondor lába közé húzza a farkát. A faroktartás elbírálásánál szintén nem kívánatos az élettelennek tűnő, mozdulatlan faroktartás.”

Ennek megfelelően – bár kizárás közvetlenül nem jár érte – a tenyészszelemlén, és a tenyésztést legalább annyira meghatározó kiállításokon is hátrányos elbírálásban részesülnek azok a komondorok, amelyek a hátvonal fölé emelik a farkukat.

A komondor tenyésztésének ez a vonatkozása minden pásztorkutyákkal bármilyen szinten foglalkozó embert meghökkent, sőt talán más típusú munkakutyákkal foglalkozókat is. A kutyák ugyanis – mint az közismert – metakommunikációjukban hangsúlyosan használják a farkukat. Ennek egyik legalapvetőbb eleme a dominanciaigényt (részben) kifejező farokemelés.

Amikor a fajtával ismerkedve annak idején rákérdeztem ennek a bírálati elemnek a miértjére, akkor a fajtagazda szervezet egyik akkori prominens személyisége annyival intézte el a választ, hogy „*kérem, ez a komondornál fajtajelleg*”. Részletesebb választ azóta sem tudtam senkitől sem kicsikarni, és az elismert szervezetek Tenyésztési programjaiból sem derül ki erre vonatkozóan semmi. Ez a válasz azonban nem kielégítő, és a szakmaiságot illetően komoly kételyeket ébreszt.

A domináns állapot farokemeléssel történő kifejezése ugyanis nem csak a háziasított kutyára (*Canis lupus familiaris*), mint fajra jellemző, hanem a kutyafélék családjának több más fájára is, mint pl. a különböző vadkutya fajokra, vagy farkasokra.

144. ábra. Domináns és alárendelt szürkefarkas interakciója. Forrás: bonbonpich.tumblr.com

Rendkívül ősi tehát az a mechanizmus, amely a kutya „érzelmi állapotát” ilyen testbeszéd formájában nyilvánítja ki. Aki hibának tartja a hátvonal fölé emelt farkat („bármilyen körülmények között”), az vagy azt várja el a kutyától,

1. hogy az soha ne próbáljon dominálni, vagy azt,
2. hogy domináns és határozott legyen, csak éppen egy természetellenes metakommunikációval nyilvánítsa ezt meg.

Bármelyik esetről is legyen szó, mindkettő rendkívül káros egy eredendően harcra termett, domináns, rusztikus pásztorkutyafajtára nézve, és mindkettő súlyos hiányosságokra utal a pásztorkutyákkal kapcsolatos ismereteket illetően.

1. Az első eset ugyanis „tökéletes” kontraszelekciót jelent a fajta eredeti tulajdonságaira nézve. A pásztorkutyák harcias közegben élnek, és nem túlzás harcikutyáknak nevezni őket. Évezredek óta a legdominánsabb egyedek, a legjobb harcosok szaporodtak közülük. Nagyrészt ez tette ilyen rendkívülivé ezeket a fajtákat. Ha egy tenyésztési rendszer éppen azokat a domináns egyedeket hozza hátrányosabb helyzetbe, amelyeknek a legnagyobb szerepet kellene kapniuk a tenyésztésben, akkor törvényszerűen degenerálódik a fajta. Az évek során több mint száz komondor franciabundás bátorságpróbájában közreműködtem, és még több egyéb fajtájú pásztorkutya tesztelésében, de olyan kutyát nem láttam, amelyik kellő rátermettséggel, bátorsággal szembe mert állni a területére behatoló segéd-
del, és a farkát soha ne emelte volna a hátvonala fölé.

145. ábra. Franciabundás segéddel határozottan, domináns pózban szembe álló kutya. A szerző felvétele.

Amikor Suszter Ferencnek és csapatának köszönhetően az ORFK képző központjában volt alkalmam tanulmányozni a rendőrség kutyaképzési módszereit, az egyik egyeztetés során velük is beszéltem erről. Bármilyen más fajtáról, vagy akár keverékről legyen szó, a domináns agresszió megnyilvánulásának egyik jele a magasra emelt farok. Az ő munkájuk során speciális esetekben megjelenik a hátvonal meghosszabbításában, vízszintesen tartott farok, mégpedig akkor, amikor a kutya nem ellenségként, hanem zsákmányként tekint az emberre (illetve az általa viselt felszerelésre). Ilyenkor nem őrző, hanem kifejezetten zsákmányszerző ösztönből dolgozik a kutya. Ezek kiválóak elfogókutyának, de ez szóba se jöhet egy pásztorkutya esetében! Az elmúlt két évtizedben a Kalibakutya expedíciók és a többi kutyás útjaim során számtalan olyan pásztortorral volt alkalmam beszélgetni, akik évtizedek óta foglalkoztak pásztorkodással nagyragadozós környezetben. Ezek folyamatosan tartottak legalább 4-5 kutyát, de inkább többet. Közülük soha, sehol, senki nem látott olyan pásztorkutyát, amelyik úgy vált falkavezérré, hogy nem emelte hátvonal fölé a farkát.

2. A másik felvetés azt várná el, hogy a kutya legyen valóban domináns – ahogy azt az összes fajtaismertető és az egész fajta-arculat sugallja –, csak éppen egy különlegesen egyedi metakommunikáció társuljon hozzá. Ez az elképzelés azonban nemcsak a pásztorkutyák lényegének nem értéséről, de az egész állatvilágban szinte mindenütt jelenlévő természetes domináns agresszióval kapcsolatos ismeretek hiányáról árulkodik. Bartha László is kifejtette több helyen, hogy természetes, vagy természet közeli környezetben – ha egy mód van rá – minden élőlény megpróbálja kerülni a sérülésveszéllyel együtt járó, és energiapazarló konkrét harcot (ne keverjük a vadászattal!), ezért alkalmazzák az állatok a fenyegető viselkedés fokozatait (pl. pózolás, morgás stb.). Ahogy pl. egy elefánt a magasra emelt fejjel, és kitárt fülekkel jelzi a fenyegetést, majd meg-meglendülve ijeszteget, mielőtt valóban támadna, úgy a kutyafélék is megpróbálnak minél nagyobbnak, félelmetesebbnek látszani ilyen helyzetben. Igyekeznek úgy érvényt szerezni szándékuknak, hogy már fellépésükkel meghatárolásra késztessek az ellenfelet, hogy lehetőleg ne kerüljön sor a valódi harcra.

146. ábra. Csordáját védő, fenyegető elefánt magasra emelt fejjel, kitárt fülekkel az ormányát lóbálva. Forrás: freepik.com.

Bartha László az MKE Tenyésztési Programjának fent idézett részében a következőképpen fogalmazta ezt meg:

„A nagyragadozókkal, a szomszéd falkákkal, sőt időnként saját falkán belüli rangsorharcok rendkívüli idegrendszer, stressz-tűrőképességet eredményeznek. A sérülésveszély miatt, az orvosi ellátás, fertőtlenítés hiánya, az alultápláltság a magas ingerküszöbű kutyák túlélési esélyei jobbak, azoké melyek betartják a vadon élő állatok agressziókinyilvánítási fokozatait és csak a legszükségesebb esetekben bocsátkoznak konkrét harcba. Ezért a jó pásztorkutya mindig figyelmeztet, mielőtt harapna, és csak magas szintű, provokatív inger esetén (pl. idegen behatolás a területére) harap.”

Ennek a figyelmeztetésnek, fenyegető metakommunikációnak a része, hogy a lehető legnagyobb akar mutatkozni, kihúzza magát, felborzolja a szőrét és a lehető legmagasabbra emeli a farkát (és ha tudja a fülét). Amelyik nem vet be minden eszközt (minél hatékonyabban!) az ellenfél elriasztására, annak nagyobb eséllyel, nagyobb gyakorisággal kell harcolnia, több energiát veszít, nagyobb a kockázata a sérülésnek és a velejáró fertőzésveszélynek, vagy akár a halálos kimenetelű küzdelemnek. Ezeknek a rendkívül mélyen kódolt, és általánosan érvényes mechanizmusoknak része az is, hogy minden egyed képes legyen felismerni, értelmezni és lereagálni őket (kivéve a természetellenes szelekció nyomán degenerált egyedeket, fajtákat, pl. a specializált viadorkutyákat). Ezért ha egy kutya nem mutatja a másik által elvárt metakommunikációt (jelen esetben a magasra emelt

farkat), akkor egy természetes ösztönökkel rendelkező másik kutya ezt úgy értelmezi, hogy nem mutat feltétlen dominanciaigényt. Ha ehhez, a látszólag nem domináns fellépéshez mégis határozott dominanciaigény társul, akkor az zavart, feszültséget, és a szükségesnél több energiapazarló, és sérülésveszélyes verekedést eredményez. Partizer Csaba komondor tenyésztő, egy nyilvános internetes társalgásban erről így írt – mintegy válaszként az előző gondolatmenetemre:

„Bevallom, 2 kutyám van, akik fizikailag képtelenek hátvonal fölé emelni a farkukat. K.K Fruska (Zsuzsi-Áron) MKU-Norma nem gyenge kutyák! De mivel a pózolások során hátrányban vannak (8-10 fős területőrző falkában élnek) ők verekszenek a legtöbbet, őket éri a legtöbb agresszió. Sőt egymással is gyakran balhéznak. Hozzá teszem, a Fruskánál jobban verekedő Komondort még nem láttam, talán a sok gyakorlás miatt. :-) Szerencse, hogy alapból nem agresszív kutyák, kevés a sérülés. Valóban kijelenthető, hogy a szabályos faroktartású Komondor hátrányban van a falkában. Nem keverendő a hátvonal fölé emelést a szánhúzó kutyák faroktartásával! Azt én is csúnyának találom!

Kontraszelekciós hatás erősen érezhető a kiállításokon, hiszen a legkönnyebben látható hiba a faroktartás és így a dominánsabb, bátrabb kutyák ott hátrányban vannak, a tenyésztésben nem használják szívesen őket, talán ez a standard hiba a legnagyobb negatív kihatása a fajtára.

Nagyon szívesen bármikor oda állok a legjobb KÁJ vagy KAU kan mellé a saját kanjaimmal! Előre szólok, hátvonal fölé fog lendülni a farka a kutyáimnak, DE nem fognak meghátrálni!”

147. ábra. Domináns kanok pózolnak. Forrás: netboard.hu

Amint látható, a józanul gondolkodó tenyésztők is belátják, kimondják, hogy ez milyen káros elvárás. A komondoros társadalomban eddig senki nem tudott elfogadható, komolyan vehető magyarázatot adni arra, hogy ez a tétel miért, és hogyan került a standard szövegébe, és miként vált a komondortenyésztés egyik sarkalatos pontjává.

Érdemes utánanézni, hogy vajon honnan ered ez a gyakorlat, a korai beszámolók miként írnak a kérdésről. Valóban ősi fajtajellem-e az, hogy a komondorok nem emelik hátvonal fölé a farkukat:

Pák Dienes az 1829-ben megjelent Vadászattudomány c. könyvében¹²⁰ így írja le a komondort:

„Ez juhász – kuvasz , vagy komondor – faj, ’s többnyire ocsmány állású és tekintetű; szőre kondor vagy bozontos, ’s kivált a’ farán igen lompos; fülei lekonyultak, **nagy szőrű farkát felfelé kunkorítva hordja;**”

Beckmann Lajos¹²¹ az 1895-ös bécsi kiállításon bemutatott komondorokról így ír:

„Pompás, hosszúszerű, zászlós farkukat féloldalakúán hátuk fölé kunkorították.”

Méhely Lajos 1901-ben, a bugaci pusztán megvizsgált borzasfejű komondorok faroktartása kapcsán a következőket írja¹²²:

„...tövétől kezdve egy **egész kanyarulattal pöndörödik a hát fölé** s a vége balra kikunkorodik. [...]

Farkát nagyon hosszú, (26 cm.!) bozontos szőr fűdi, mely valóságos üstök-forma **sátor alakjában csüng a fark hegyéről a hát fölé.** [...]

Annyi bizonyos, hogy ez a bagolyszemű kutya bozontosán szőrös arcával, elülső oldalukon is hosszú szőrű lábaival, hatalmas és szőrös lábfejével, valamint **rendesen felkunkorodott sátoros farkával...**”

Luchyf 1914-es írásában¹²³ a következőket írja:

„Fark közép magasán tűzött, nem ér a csánk alá, nyugalmi állapotban hanyagul, egyenesen lelógó, **mozgás közben és izgalomban a komondor a hátára veti.** (Javaslat. Komondor farka az Old English Sheepdog másnéven Bobtail mintájára mindenkor tőből eltávolíttassék, mi kétségtelenül nagyban elősegítené azt, hogy ezen négyzetes kutya még jobban beleilleszkedjék a rá-mába.)”

Ez utóbbi sorokból nemcsak a komondorok faroktatásáról kapunk információt, hanem az abban a korban eluralkodó küllemközpontú szemléletről is. Ez teljességgel figyelmen kívül hagyta a funkcionális szempontokat, valamint az állatnak szükségtelenül, és értelmetlenül okozott fájdalmat.

¹²⁰ Pák Dienes: *Vadászattudomány*. Magyar Királyi Tud. Egyetem, Buda, 1829

¹²¹ Beckmann Lajos: *Geschichte u. Beschreib. d Rassen des Hundes*, II. 1895. p. 107.

¹²² Méhely Lajos: *Magyar pásztorkutyák – A Természet* 4. évf. 23. sz. 1901. aug 1. 6. old.

¹²³ Luchyf: *A magyar juhászebek kiállítási szempontból – A Természet* 11. évf. 14. sz., 1915. július 15.

Suk Dezső, aki saját elmondása alapján az alföldön született, a pusztán nőtt fel és vénült meg. Egész életében kutyázott, és 1914-ben így írja le a komondorok farktartását¹²⁴:

„A fark a csánkig leérő és mindenkor egészen a hátra kunkorodott.”

Buzzi fél évvel később, szintén „A természet” hasábjain fejt ki azt a nézetet, ami végül általánosan elfogadottá vált és a mai napig meghatározza a fajta tenyésztését.¹²⁵:

„A farkhordás a komondornál, **ha tökéletes**, lelógó, extázisban is alig emeli rendesen a hátmagasságig és akkor is inkább 45° szögben hordja lefelé. (Sajnos, **mi leggyakrabban kunkorodott farkúakat látunk.**)”

Annak ellenére, hogy Buzzi ezt helytelennek tartja, tulajdonképpen ő is megerősíti azt, amit a többiek is írtak; hogy a komondorok jellemzően ugyanúgy emelték a farkukat bizonyos helyzetekben, mint a többi pásztorkutya. Néhány hónappal később Suk Dezső vitatja Buzzi állításait (a komondorok színével kapcsolatban, amit azt fent idéztük), és újra kitér a farktartásra¹²⁶:

„A fark ne legyen egyenes vagy kardszerű, de **mindig kunkorodott.**

Kivételt csak az öreg nagyon elkoloncosodott példányok képezhetnek. **De ezek is extázisban bizony felcsavarintják a farkukat**, dacára, hogy gyakran pár kiló kolonc díszíti azokat.”

¹²⁴ Suk Dezső: Amagyar juhászebekről, *A Természet*, 10. évf. 4. sz., 1914. augusztus 15. 44.

¹²⁵ Buzzi Géza Félix: A magyar juhász, vagy pásztorebek! *A Természet*, 11. évf. 5. sz. 1915. március 1. 55-56.

¹²⁶ Suk Dezső: Hozzászólás „A magyar juhász- vagy pásztorebek című cikkhez. *A Természet*, 11. évf. 11. sz. 1915. június 1. 129.

148. ábra. Komondor faroktartás az 1920-as években. Forrás: Raitsits Emil: Magyar kutyák (1924)

149. ábra. Komondorok faroktartása 1929-ben. Forrás: University of South Carolina. [Moving Image Research Collections.](#)

Ha 100-150, és közel 200 évvel ezelőtt is tulajdonképpen mindenki úgy írta le a komondort, hogy bizony emelik a farkukat, akkor vajon honnan ered az a képtelenség, hogy ezt a standard hibának írja le???

Egészen biztosan nem lehet kijelenteni semmit, de van egy olyan leírás, ami félreértésre adhatott okot:

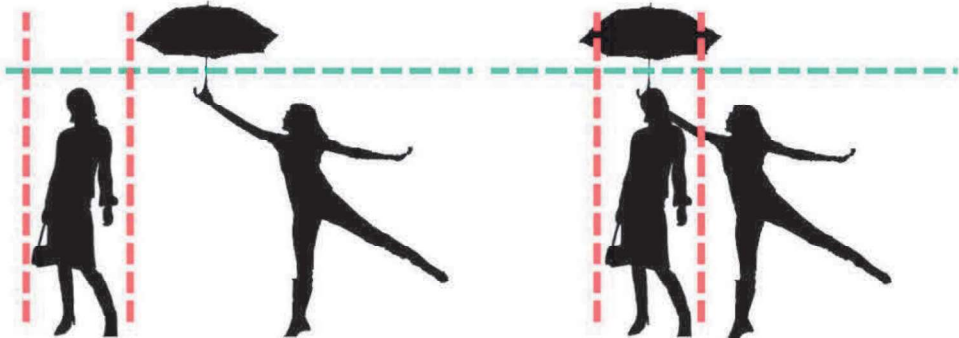

Kerpely Béla lovag A Természet c. folyóiratban leközölt cikkében¹²⁷ ugyanis a következőket írja:

„Farok dúsan szőrözött, hosszú lompos, koloncos szőrökkel; meglehetősen hosszú és csak utolsó harmadánál kunkorított. Rendesen lelógatva, ingerült állapotban vagy futás közben feljebb kunkorítva hordja, de sohasem szabad a farknak a hát fölé kunkorodnia.”

De vajon hogyan kell értsük azt, hogy a „hát fölé”? Kétféleképpen lehet ugyanis értelmezni. Függőleges, vagy vízszintes értelemben...

150. ábra. Példa a függőleges és vízszintes értelemben vett „föletartásra”. Hiába tartanak egy esernyőt az ember felett függőleges értelemben, ha az nincs fölötte vízszintes értelemben is. Ahhoz, hogy az eső ellen védjen, vízszintes értelemben is a feje fölé kell hozni.

Miután mind a leírások, mind a korabeli képek azt mutatják, hogy a komondorok bizony emelték a farkukat, a legvalószínűbb az, hogy Kerpely csupán vízszintes értelemben tartotta hibának a spicc-szerűen hát fölé kunkorodó farkat. Ez érthető és elfogadható is lenne. Eszerint az alábbi képen szereplő komondor farktartása nemcsak természetes lenne, de szabályos is. Ugyanakkor a spicc-szerű farktartás már szabálytalan lenne, hiszen ott már vízszintes értelemben is a hát fölé kerül a farkok.

¹²⁷ Kerpely Béla lovag: A magyar juhászebekről II. A *Természet*, 10. évf. 7. sz. 1914. október 1.

151. ábra. Természetes és normális, ám szabálytalannak minősített faroktartású komondor, és spicckre jellemző, pásztorkutyák esetében valóban nem ideális faroktartás. Képek forrása: Balra: a szerző felvétele, jobbra: thekennelclub.org.uk

Amennyiben Kerpely szavait úgy értelmezzük, hogy függőleges értelemben sem szabad a hát fölé kunkorodnia, akkor már ez a természetes faroktartás is szabálytalan – ahogy azt a mai napig értelmezzik.

Kenéz Zoltán sorai¹²⁸ is arra utalnak, hogy itt egy ilyen jellegű félreértésről lehetett szó. Ő szintén a természetes faroktatást írja le, csak egyértelműbben:

„Nyugodt állapotban a farok viselése csüngve és kissé felfelé hajlítva törtetik; ellenben felingerülten többé-kevésbé felfelé kunkorodik, de azért nem szabad akár kiegyenesedve, akár kankalinban a hátra ráfeküdni a faroknak. A vágott farok szukáknál némely vidéken szokásos. Vannak született rövid farku, vagy kurtább farku komondorok is, de ezek a tenyésztésből kiküszöbölendők.”

Hogy miként alakult ki a kőbevésett, standardizált értelmezés, azt már nem lehet pontosan visszafejteni. Mindenesetre ebben a kérdésben is Raitsits tett pontot a vita végére¹²⁹:

„A farok. A farból a faroktó sem mélyen, sem pedig túl magasan nem ered és a farok hajlása nem zavarja a törzs szabályos vonalát. Az ideális farokalakulás az olyan, amelynek csontos váza az izmokkal és bőrrel együtt egyenletesen vékonyodik, hosszú és lefelé csüngő és a csánkot majdnem érinti, felületét pedig lompos szőrzet fedi, mely majdnem a földet is söpörheti. A komondor ingerült állapotban, vagy örömeiben a farkát a gerincevonal irányáig felemeli. **Sajnos, hazánkban számos** csonkított (Zimmermann a csonkítást, igen helyesen állatvédelmi és esztetikai nézőpontból egyaránt elítélendőnek tartja) **és hibás farokalakulású (felkunkorodott farok) komondor él**, mely a továbbte-

¹²⁸ Kenéz Zoltán: A Komondor meghatározása és a pásztoreb leírása. Daróczy, Túrkeve, 1922

¹²⁹ Raitsits Emil: *A Magyar Kutyák*. Centrum Rt., Bp. 1924, 109-110.

nyésztés alapanyagát fogja képezni, e hiba kiküszöbölését az okszerű továbbtenyésztés érheti el. Némely vidéken a komondor farkát igen helytelenül kurtítják. Vannak veleszületetten csonkafarkú komondorok. Az ilyen egyedeknek tenyésztésből való kiküszöbölése a későbbi tenyészirányzat feladatát fogja képezni.”

Amint a korabeli felvételek mellett a leírásokból is látható, még a farkemelés két fő ellenzője, Buzzi és Raitsits is elismerték, hogy a komondorok többsége természetes módon emelte a farkát. Ennek ellenére ebben a kérdésben is az ő akaratuk érvényesült – már ami a szabályzatot illeti. A komondorok jelentős része ugyanis a mai napig sem akar tudomást venni erről a pusztítóan értelmetlen előírásról, és továbbra is rendületlenül emelik a farkukat.

152. ábra. A franciabundás bátorságpróbákon jól szereplő komondorok mind emelik a farkukat. Forrás: [youtube.com/MagyarRaszta](https://www.youtube.com/MagyarRaszta).

A küllemközpontú komondortenyésztés azért elkönnyvelhet egy valóban látható „sikert”: száz év tudatos szelekció nyomán mára elmondható, hogy a tenyészszemléken szinte alig kell komondort kizárni a rövid fark miatt. De mit nyertünk vele, és vajon milyen áron...???

153. ábra. A „szakszerű” tenyésztési rendszer sikeresen felülkerekedett a rövidfarkúság jelentette kihíváson... Kép forrása: Kretén magazin, 2002/4.

Amint azt a nápolyi masztiff, a bullmasztiff és más fajták példáján láttuk, igen komoly deformálódást tud eredményezni egy szélsőséges szelekció. De mindennek ára van – gondoljunk csak a bulldogok természetellenes testarányaira, és az ebből adódó természetes szaporodásra való képtelenségre, valamint a számos egyéb egészségügyi problémára... Egy ennyire ősi, mélyen gyökerező mechanizmust (mint a fark által kinyilvánított metakommunikáció) minőségvesztés nélkül átírni lehetetlen. Ha létezett is néhány ilyen szabályerősítő kivétel, ezt akkor sem lett volna szabad általánosságban rávetíteni a fajtára kötelező jelleggel, és elintézni egy vállrándítással, hogy „kérem ez fajtajelleg” – főleg úgy, hogy a korabeli források szerint sem volt jellemző a száz évvel ezelőtti komondorállományra.

A labdarúgással kapcsolatos analógiára visszatérve ez olyan, mintha egy furcsa fogyatékossgával együtt is zseniális játékost látva – lásd Garrincha, akinek egyik lába kifelé, a másik befelé görbült – azt a következtetést vonná le és írná be a standardba, hogy az igazi labdarúgónak ilyen lábakkal kell rendelkeznie. Persze, mivel a játékosoknak évtizedekig nem kellene focizniuk, sokáig nem derülne ki, hogy az ilyen játékosok nemhogy nem mind klasszisok, de többnyire futni is alig tudnak.

Ez a gyakorlat a faroktartás kapcsán a domináns egyedek kontraszelekciója. Mintha csak szándékosan tönkre akarnák tenni a fajtát! Gondoljunk bele: évtizedeken keresztül a szűkös kiállítási ringekbe zsúfolt domináns kanok 5-6 másik

kan között mind hátrányosan lettek elbírálva, ha egészséges, természetes reakciót mutatva magasra emelték a farkukat. A halvérű, vagy degenerált társaik, akik nem merték, vagy fizikai adottságaik folytán nem tudták emelni a farkukat, közben megnyerték a CACIBokat... A vevők a champion kutyáktól akartak kölyköt, a tenyésztők tehát velük tenyésztettek. Persze voltak, akik megpróbálták kijátszani az értelmetlen elvárásokat. Tudunk olyan tenyésztőről, aki a kutya heréjéhez kötötte a farokról lelógó tincseket, és volt olyan is, aki megmúttette a kutyát, hogy az ne tudja emelni a farkát...

Ha jobban belegondolunk, kész csoda, hogy egy ilyen tenyésztési rendszerben még vannak egyáltalán „épkézláb” komondorok. Az is ugyanilyen rejtély, hogy hogyan nem jutott eszébe korábban senkinek, hogy ezek ellen érdemben a fel-emelje a szavát. Hogy gondolhatta/gondolhatja bárki, hogy egy ilyen – túlzás nélkül Monty Python filmekbe illő, paródiával felérő – rendszer olyan kutyákat eredményez, mint amit a marketing szövegek hirdetnek???

2.4. „A kutyák királya, a királyok kutyája”

2.4.1. Honnan indult a modern komondortenyésztés?

Ahogy a fentiekben láttuk, a természetközeli körülmények évezredekken keresztül fennálló kíméletlen szelekciós erejének köszönhetően a pásztorkutyák egészen különleges értéket képviselő, rendkívül összetett kutyákká váltak. Hogy a nyilvánvalóan mindenütt magas minőségű, eredeti munkájukban tenyésző pásztorkutyák között a magyar komondor milyen helyet foglalt el, arról az alábbi idézetek adnak képet:

Severini János, történelmi, filozófiai és állattani könyvek szerzője, 1789-ben így írt¹³⁰:

„A lompos szőrűeket nagyon dicsérik, amelyek különösen a Rába környékén található, tudniillik ezek úgy erőre, mint nagyságra a többiek fölött állnak.”

Pethe Ferenc, a már idézett 1815-ös írásában így jellemzi a magyar komondort: *„Ez a' hatalmas és igen szép kutya-fajta, mely Magyarországon kívül csak némely Utasok előtt esmeretes, semmi T. Historiában nem fordul elő, a' maga' valódi fajtája' köntösében. Mert ha esmernék; ezt tennék a' Pásztorkutyák' laistromában Vezérnek, mely tisztas nevét nállunk érdemesen is viseli, a' Com-mendeur frantziásótól. Külömben Juháskutyá-nak is híjják, azért, mert nállunk, többnyire juhnyájj-örzés a kötelessége.”*

Hanák János Természettrajzában, 1853-ban így ír a komondorról:

¹³⁰ Severini János: Philosophia rationalis, seu logica usibus juventutis veteriore ex disciplina, recenti methodo ad commodata. Opusculum posthumum. Praemissa est cl. autoris vita Schemnicii. Kiadta: Tomka-Szászky János, Pozsony, 1789.